

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Socjologii i Pedagogiki

Kierunek: Socjologia

Apostazja. Zjawisko odchodzenia od Kościoła w Polsce

Realizacja badań i opracowanie raportu: Paulina Rdzanek, Sandra Rogalska,
Lidia Sobierajska, Kacper Sikora, Barbara Szymańska

Raport przygotowany w ramach zaliczenia zajęć z przedmiotu Projekt badawczy
pod kierunkiem dr hab. Emilii Paprzyckiej

Warszawa 2023

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Założenia metodologiczne.....	7
2.1 Przedmiot i cel badań	7
2.2 Pytania badawcze	7
2.3 Zmienne i wskaźniki	7
2.4 Metoda, technika badań, narzędzie badań	8
2.5 Strategia doboru próby	8
2.6 Realizacja badań i analiza wyników	8
2.7. Charakterystyka próby	8
3. Analiza wyników.....	9
3.1. Stosunek badanych do wiary i Kościoła	9
3.2. Powody i skutki odchodzenia Polaków od Kościoła w opinii badanych	11
3.3. Stosunek młodych Polaków do apostazji.....	14
4. Wnioski	15
Bibliografia	17

1. Wprowadzenie

Temat odchodzenia Polaków od Kościoła stał się bardziej rozpowszechniony. Aktualnie apostazja przestała być tematem tabu. Coraz więcej Polaków odchodzi od kościoła jako instytucji. Powodem tego może być większa świadomość społeczeństwa na temat kontrowersyjnych działań Kościoła. Termin odchodzenia od kościoła nie musi być równoznaczny z odejściem od religii. W ciągu ostatnich lat największy odsetek osób odchodzących od kościoła stanowią osoby młode. Największy spadek osób odchodzących od Kościoła zauważalny jest w grupie wiekowej 18-24 lata. Wiele badań wykazuje, że młodzi Polacy, wchodzący w dorosłość są coraz mniej wierzący, lub całkowicie odchodzą do instytucji kościelnej (CBOS, 2021). Spada także odsetek osób praktykujących oraz uczestniczących w nabożeństwach (CBOS, 2021). Podane wyżej przykłady przeplatają się w historii od dawna, ale dopiero nagłośnienie ich, nie tyle co wpływa na postrzeganie religii, a na postrzeganie Kościoła. Globalna percepcja Kościoła pozostaje stabilna w ciągu ostatnich dwóch miesięcy, natomiast negatywne oceny sytuacji Kościoła katolickiego na świecie znacząco wzrosły w ostatnich latach (z 32% w 2015 r. do 9% obecnie). Z badań wynika, że na wzrost negatywnych ocen sytuacji wpływa ujawniona skala przestępstw seksualnych w Kościele oraz podejmowanie niewystarczających działań w rozwiązywaniu problemów, w tym zwłaszcza pedofilii wśród księży (CBOS, 2021). Powstaje coraz więcej artykułów oraz filmów ujawniających problemy kościoła. W dużej mierze katolicy rezygnują z chodzenia do Kościoła dlatego, że nie wierzą w instytucje, ale stale wierzą w Boga. Zdarza się jednak też tak, że po nagłośnieniu przestępstw kapłanów, katolicy odchodzą od wiary.

Poziom wiary religijnej i poziom praktykowania spadają. Dla badanego okresu 1992-2021 odsetek deklaracji wiary młodych osób jest znacząco niski. W marcu 1992 r. wierzący oraz głęboko wierzący stanowili łącznie 94% ogółu badanych, w sierpniu 2021 roku – 87,4%. Najbardziej widoczne zmiany w religijności zachodzą w dużych miastach. Co czwarty mieszkaniec Warszawy, Krakowa, Łodzi, Wrocławia i Poznania deklaruje, że nie wierzy. W 1992 roku wśród ogółu badanych w dużych miastach odnotowano 91% wierzących. Obecnie jest to 72,5%. W mniejszych miejscowościach poziom wiary religijnej także spadł, ale jedynie o ok. 6 punktów procentowych. Kobiety są bardziej wierzące niż mężczyźni. Odsetek kobiet niewierzących nieznacznie wzrósł. Wydaje się, że w skali społecznej edukacja kobiet czy protest kobiet przeciwko ustawie aborcyjnej nie spowodowały istotnie szybszego spadku

poziomu przekonań religijnych w porównaniu z mężczyznami (CBOS, 2021). Odnotowali oni natomiast stosunkowo szybki spadek wiary u osób z wyższym wykształceniem. W 1992 r. między skrajnymi kategoriami wykształcenia różnica w deklarowanej wierze wynosiła 8 punktów procentowych. W 2021 r. przekroczyła 13 punktów. Wyniki badań pozwalają stwierdzić, że spadek religijności zachodzi w najszybszym tempie u młodych Polaków. W analizowanym okresie odsetek wierzących spadł o 22% w kategorii wiekowej 18–24 lata. Młodzi Polacy deklarowali swą wiarę w 93% w roku 1992 oraz w 71% w pierwszych miesiącach roku 2021. Młodzi Polacy (18–24 l.) rzadziej też deklarują regularne uczestnictwo w praktykach religijnych. Spadek ten jest bardzo znaczący – z 69% do 23% w ciągu ostatnich 30 lat. Poważny jest również spadek poziomu praktyk religijnych wśród respondentów w wieku 25–34 l. (z 62 do 26%). Badacze CBOS wskazują, że w najmłodszej analizowanej grupie wiekowej zarzucenie praktyk religijnych może być elementem emancypowania się spod wpływów rodziny i najbliższego środowiska. Analizując kohorty wiekowe, badacze CBOS stwierdzają: “Obserwując deklaracje wiary religijnej kolejnych kohort wiekowych w okresie niemal 30 lat widzimy, że zmiany następują bardzo nierównomiernie. Są znikome w pokoleniu dziadków (seniorów i tzw. „baby boomers”), minimalne w pokoleniu rodziców (pokolenie „Solidarności” oraz pokolenie X), znaczące w kohorcie milenialsów i gwałtowne w kohorcie najmłodszej” (CBOS, 2021).

W prawie kanonicznym apostazja definiowana jest jako jedno z przestępstw przeciwko religii i jedności kościoła. Kodeks Prawa Kanonicznego określa, że apostazja nie powoduje, że odstępcą przestaje być katolikiem. Raz ochrzczona osoba pozostaje nim na zawsze, ze względu na niezniszczalny charakter sakramentu chrztu i zasadę „semel catholicus, semper catholicus (raz katolikiem, na zawsze katolikiem)”. Zazwyczaj ludzie stają się członkami Kościoła katolickiego w wieku niemowlęcym, na podstawie decyzji swoich rodziców. Jest to zgodne z Konstytucją, ze względu na prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami. Chrzest jest niezbędny do wychowania katolickiego, ze względu na to, że jest sakramentem włączającym do wspólnoty Kościoła. Wynikają z tego trzy podstawowe konsekwencje. Po pierwsze, dane ochrzczonej osoby nie zostają usunięte z księgi chrztów (dokonywana jest jedynie wzmianka). Po drugie, w razie niebezpieczeństwa śmierci może zostać odwieszony prawo do przyjmowania sakramentów - takiej osobie można udzielić rozgrzeszenia, namaszczenia chorych i Komunii Świętej. Konieczna jest dobrowolna prośba i postawa nawrócenia. Wreszcie po trzecie, przewidziana jest procedura powrotu do wspólnoty Kościoła. Ponieważ, według zasad Kościoła Katolickiego, apostata wyrządza szkodę całej wspólnoty, kościół uważa apostazję uznawaną jest za przestępstwo kierunkowe, czyli z winy

umyślnej (W. Wójcik, J.Krukowski, F. Lempa, Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1987, s. 222.). Prawo kanoniczne nie zamyka jednak wiernym drogi do opuszczenia kościoła, choć jak zauważa Jagiełło [*Praca naukowa finansowana ze środków budżetowych na naukę w latach 2015-2019 jako projekt badawczy w ramach programu pod nazwą „Diamentowy Grant”* (2019, str. 401-415)] należałoby wprowadzić pewne zmiany „by wolność religijna realizowana była w jak największym stopniu, a każdy obywatel pozostawał członkiem danego kościoła czy związku wyznaniowego tylko z własnej woli.” *Apostazja od Katolicyzmu w Prawie Kanonicznym i w Prawie Polskim, Paweł Jagiełło, U. Wr., 2019.*

Z analiz wyników wieloletnich badań CBOS, w raporcie „Dlaczego Polacy odchodzą z Kościoła”, Komunikat z badań, nr. 105/2022 wynika, że następuje powolny spadek poziomu wiary religijnej i szybszy spadek poziomu praktykowania. Pomiędzy marcem 1992 r. a czerwcem 2022 r. odsetek osób dorosłych określających się jako wierzące spadł z 94% do 84%. Praktykujących regularnie (raz w tygodniu lub częściej) spadł zaś z blisko 70% do niemal 42%. Jednocześnie wzrósł odsetek niepraktykujących – z niespełna 9% do 19%. W dalszej części raportu omawiana jest kwestia powodów porzucenia praktyk religijnych i stwierdzono, że sam badany może sobie ich w pełni nie uświadamiać. Za taką decyzją może stać zarówno jakieś doświadczenie traumatyczne (np. trauma konkretnej spowiedzi, o której lepiej zapomnieć), jak i „oczywista oczywistość” (w środowisku ankietowanego nikt nie chodzi do kościoła, więc i on nie chodzi). Wreszcie przyczyną może być sytuacja, zdaniem badanego, krępująca, o której nie chce on mówić (np. rozwód i powtórne małżeństwo skutkujące odsunięciem od sakramentów). Dalej wymienić trzeba też preteksty „społecznie opracowane”: brak czasu czy skandale pedofilskie. Z badań wynika kilkanaście powodów rezygnacji z praktyk religijnych, o jakich wspomnieli respondenci. Wymieńmy je w kolejności od najpowszechniejszych: brak potrzeby (brak sensu; nie interesuje mnie to; obojętność; lenistwo; nie czułem się z tym dobrze) – 17%, krytyka Kościoła (ogólna; Kościół jako instytucja zaczął mnie denerwować; nie podoba mi się to, co robi Kościół; zraziłem się do Kościoła; Kościół to patologia; Kościół to organizacja mafijna; dezaprobaty hierarchów; krytyczne podejście Kościoła do wiernych i wtrącanie się w życie prywatne ludzi) – 12%, brak wiary (kryzys wiary; straciłem wiarę; dorosłem; zacząłem myśleć; nie trafia do mnie to przesłanie; brak przekonania; nie wierzę w istnienie bytów nadprzyrodzonych) – 11%, krytyka zachowania księży (podejście do ludzi; zachowanie wobec mnie; arogancja; nietolerancja; specyficzny proboszcz) – 10%, polityka (Kościół miesza się do polityki; za dużo polityki etc.) – 9%, brak zaufania do Kościoła i księży – 7%, zdrowie, wiek – 7%, brak czasu, strata czasu – 6%, skandale pedofilskie (ich tuszowanie, nierozliczenie; Kościół ukrywa za swoimi murami przestępców-pedofilów; afery: gwałty, molestowania) – 5%,

pandemia – 4%, pieniądze (Kościół jest nastawiony na pieniądze, garnie się do pieniędzy; chodzi im tylko o pieniądze; biznes; złodzieje) – 4%, hipokryzja, fałsz, zakłamanie (nieprzestrzeganie prawd, które sami wyznają; rozbieżności tego, co mówią i co robią; co zakazują, to sami robią) – 4%, indywidualna sytuacja (wyrzucenie z lekcji religii; niedopuszczenie do sakramentów; drugi związek; niesprawiedliwe traktowanie; powody osobiste; problemy rodzinne; traumatyczne wydarzenie, np. śmierć syna) – 4%, rodzina (nie zachęcała lub przymuszała; bunt nastolatka) – 3%, wiara bez praktyk (modłę się sam w domu; wierzę w Boga, ale nie w Kościół) – 3%, ateizm – 3%, przekaz Kościoła (nie przyciąga; archaiczny; nieaktualny; nieprzystosowany; nieatrakcyjny; nudny; głupi; bezmyślny; bezsensowny; księża różne bzdety opowiadają; Kościół opowiada głupoty) – 3%, zmiana religii, światopoglądu, poglądów (miałem kontakt ze świadkami Jehowy; poznałem wiarę prawdziwą, do której się przekonałem; inne poglądy religijne; zmieniły mi się poglądy; mam inne poglądy; nie zgadzam się z nauką Kościoła; różnica poglądów) – 3%, agnostycyzm – 1%, krytyka religii (bajki; bujda; zabobon; narzędzie kontroli; narzędzie manipulacji i ogłupiania społeczeństwa) – 1%, wiara w naukę, racjonalizm – 1%, inne (ksiądz w rodzinie; zwątpiłem w „łażenie” do Kościoła; to było takie „narodowe” chodzenie do Kościoła i na religię; homofobiczny stosunek hierarchów kościelnych do mniejszości; katolicyzm kojarzy mi się z ciągłym smutkiem, umartwianiem, poczuciem winy; to były czasy stalinowskie) – 2%.
Zaznaczyć trzeba, że w przytoczonym badaniu odsetki nie sumują się do 100% ponieważ ankieta była wielokrotnego wyboru i badani mogli wskazać więcej niż jeden powód rezygnacji z praktyk religijnych.

Podsumowując trzeba zwrócić uwagę, iż praktykowanie porzuca coraz więcej osób, lecz wśród powodów przeważają uogólnione nastawienia i oceny, a nie konkretne zarzuty. Przedmiotem badań prezentowanych w pracy uczyniono zjawisko odchodzenia od kościoła w Polsce, a ich celem było rozpoznanie opinii i doświadczeń młodych ludzi w tym zakresie oraz powodów jakie mogą być przyczyną zwątpienia w instytucję kościoła.

2. Założenia metodologiczne

2.1 Przedmiot i cel badań

Przedmiotem naszego badania są doświadczenia i opinie młodych Polaków na temat zwątpienia w instytucję kościoła. Celem badania jest eksploracja oraz opisanie stosunku ludzi do instytucji kościelnej oraz powodów, które skłaniają ich do odejścia od niej.

2.2 Pytania badawcze

Nasze problemy badawcze zawarliśmy w trzech pytaniach jakie sobie postawiliśmy na początku badania:

1. Jaki jest stosunek badanych do wiary i kościoła?
2. Jakie są powody i jakie są skutki odchodzenia Polaków od kościoła w opinii badanych?
3. Jaki stosunek mają młodzi Polacy do apostazji?

2.3 Zmienne i wskaźniki

Zmienna	Wartości zmiennej i wskaźniki		Nr pytania
Stosunek do wiary i praktyk religijnych	Wiara i praktykowanie	Wierzący(a)/ niewierzący(a), praktykujący(a)/niepraktykujący(a)	9
Praktyki religijne	Częstotliwość uczęszczania do Kościoła	Codziennie, kilka razy w tygodniu, raz w tygodniu, tylko w święta, nieuczęszczanie	8
Stosunek do apostazji	Stosunek do rezygnacji z wiary	Pozytywny, neutralny, negatywny	15

2.4 Metoda, technika badań, narzędzie badań

W badaniu została zastosowana metoda sondażu diagnostycznego. Badanie były realizowane techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). Jest to forma ankiety internetowej. Respondent samodzielnie wypełnia kwestionariusz, za pomocą udostępnionego mu linku do strony internetowej. Narzędziem badawczym była ankieta internetowa (Google Forms). Wszystkich pytań, wliczając pytania metryczkowe, jest siedemnaście.

2.5 Strategia doboru próby

W badaniach zastosowaliśmy okolicznościowy dobór próby. Ankieta została wysłana do osób łatwo dostępnych będących w przedziale wiekowym 18-29 lat, które wyraziły zgodę na udział w badaniu.

2.6 Realizacja badań i analiza wyników

Badanie zostało przeprowadzone w dniach od 24 listopada do 10 grudnia 2022 roku. Ankieta została przesłana do różnych grup na Messengerze, link do niej został udostępniony na Instagramie w celu zachęcenia do wypełnienia. Ankieta była anonimowa a respondenci, którzy wypełnili kwestionariusz zechcieli podzielić się swoimi doświadczeniami i opinia na temat zwątpienia i odchodzenia od instytucji kościoła. Badanie zostało przeprowadzone na 8 grupach na Messengerze oraz na 3 kontaktach na Instagramie. Dzięki temu uzyskaliśmy 223 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy ankiet. Wyniki zostały automatycznie zebrane i podsumowane przez stronę internetowa Google Forms, której użyliśmy do stworzenia naszej ankiety.

2.7. Charakterystyka próby

W badaniach wzięło udział 223 respondentów. Struktura płci w próbie była następująca: 67,7% kobiet, 31,4% mężczyzn oraz jedna osoba niebinarna (0,4%). Większość (85,2%) ankietowanych to osoby między 18, a 24 rokiem życia, a 14,8% to osoby w wieku między 25, a 29 rokiem życia. Prawie $\frac{3}{4}$ respondentów posiada wykształcenie średnie (71,3%), wykształcenie wyższe posiada 23,3%, zawodowe 4%, natomiast podstawowe tylko 1,3%.

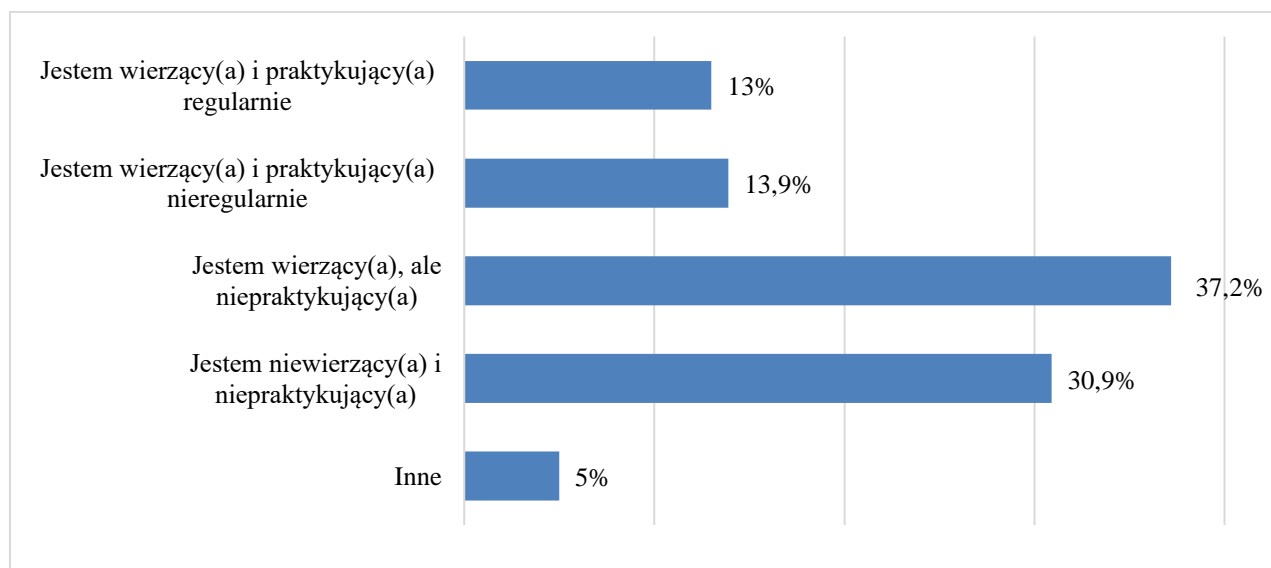
Ponad połowa respondentów mieszka w mieście liczącym więcej niż 500 tysięcy mieszkańców (56,1%), na drugim miejscu znaleźli się mieszkańcy wsi (24,2%), a najrzadziej wybieraną odpowiedzią było miasto z populacją między 50, a 150 tysięcy osób (4,9 %). Ponad połowa (59,2%) respondentów uczy się/studiuje i pracuje, co piąty (21,1%) tylko pracujące, a 19,3% uczy się/studiuje. Tylko jedna osoba odpowiedziała, że nie pracuje (0,4%).

3. Analiza wyników

3.1. Stosunek badanych do wiary i Kościoła

Z badań wynika, że jedna trzecia (37,2%) badanych deklaruje, że są wierzący, ale niepraktykujący, (30,9%), że są niewierzący i niepraktykujący, 13,9%, że są wierzący i praktykujący nieregularnie i (13%) że są wierzący i praktykujący regularnie. Jednostkowe odpowiedzi w kategorii inne były następujące: *Nie wiem, w co wierzę, nie zastanawiam się nad tym; Nie wiem, czy wierzę, nie praktykuję; Wierzę, ale nie chodzę do kościoła, aby uczęszczać we mszy; Jestem niewierząca, ale chodzę do kościoła w święta tylko i wyłącznie ze względu na babcię, u której je spędzamy. Rodzice są niepraktykujący, tata niewierzący, mama wierząca.*

Wykres 1. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Jaki ma Pan/Pani stosunek do wiary i praktyk religijnych? N=223. Dane w %.

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Prawie jedna trzecia (33%) deklaruje, wierzy na swój własny sposób, a jedna czwarta (24,8%), że nie jest wierząca, ponieważ nie zgadza się z nauczaniem Kościoła. 22,9% respondentów deklaruje, że są wierzący, ale niepraktykujący. 14,7% nie mogła jasno

stwierdzić, czy jest wierząca czy nie, a 12,8% określiło się jako wierzący i stosujący do wskazań Kościoła. Pojedyncze odpowiedzi zawierały deklaracje ateizmu oraz częściową aprobatę doktryny.

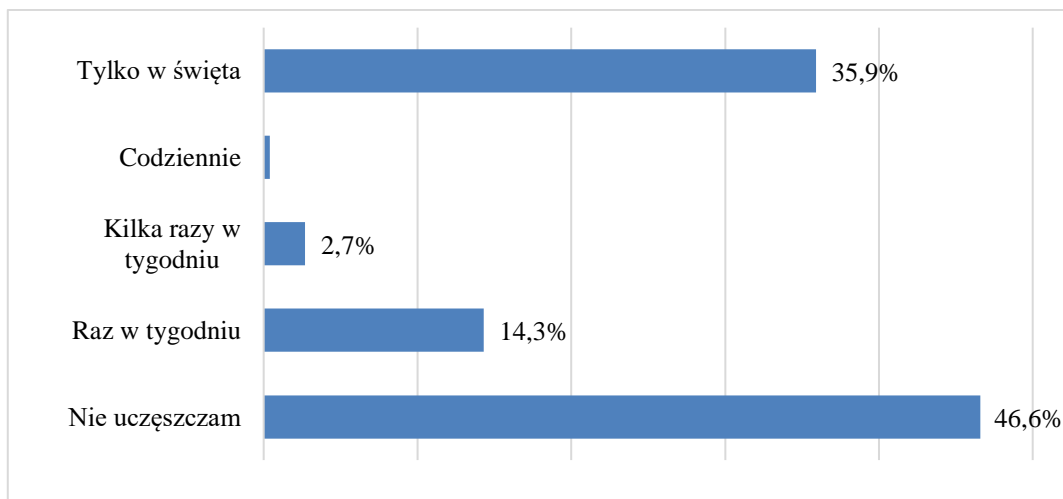
Wykres 2. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Które z poniższych opisów najlepiej pasuje do Pana/Pani? N=223. Pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Analizy wyników pokazują, że niemal połowa badanych (46,6%) w ogóle nie chodzi do kościoła, jedna trzecia (35,9%) chodzi do kościoła tylko w święta, a tylko co siódmy (14,3%) deklaruje, że chodzi do Kościoła raz w tygodniu (Wykres 3.). Z badań wynika także, że 64,4% ankietowanych jest zaangażowana w wiarę katolicką. W życie społeczne Kościoła angażuje się jednak zaledwie 14,8% respondentów, a większość (85,2%) deklaruje brak takiego zaangażowania.

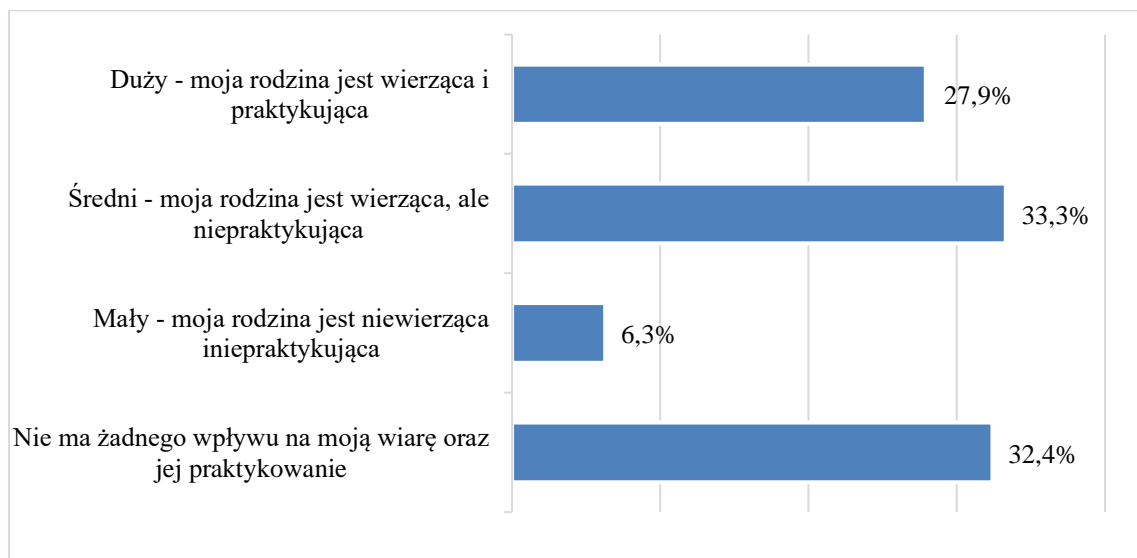
Wykres 3. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Jak często Pan/Pani uczęszcza do Kościoła? N=223. Pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że prawie jedna trzecia (33,3%) badanych twierdzi, że rodzina posiada średni wpływ na ich wiarę i jej praktykowanie, a 32,4% ankietowanych zadeklarowało, że rodzina nie ma w tym zakresie żadnego wpływu. Natomiast duży wpływ rodziny w tej materii deklaruje 27,9% respondentów. Na mały wpływ rodziny wskazało 6,3% badanych.

Wykres 4. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Jak duży wpływ ma Pana/Pani rodzina na wiarę i jej praktykowanie? N=222. Pytanie wielokrotnego wyboru.

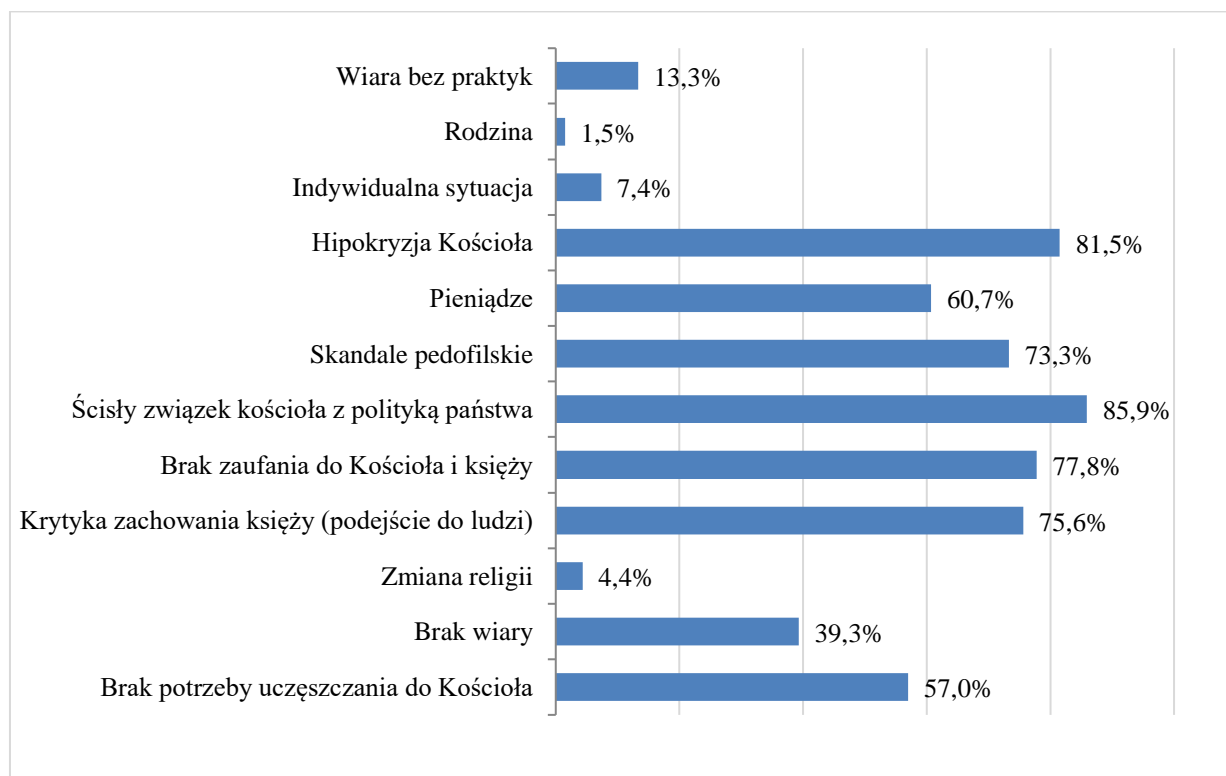

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

3.2. Powody i skutki odchodzenia Polaków od Kościoła w opinii badanych

Czynnikiem, który skłaniałby do odejścia od Kościoła większość badanych (85,9%) jest ścisły związek Kościoła z polityką. Jako powód przyczyniający się do odejścia od Kościoła wymieniają poza tym najczęściej hipokryzję tejże instytucji (81,5%) oraz brak zaufania do Kościoła i księży (77,8%), czy krytykę ich zachowania (podejście do ludzi) (75,6%). Skandale pedofilskie zraziły do instytucji Kościoła dwie trzecie (73,3%) respondentów, a dla 60,7% czynnikiem zniechęcającym były ogólnie pieniądze i niejasne kwestie finansowe tej instytucji. Brak potrzeby uczęszczania do Kościoła deklaruje (57%) badanych, a brak wiary (39,3%). Ankietowani zwracali także uwagę na takie kwestie jak: wiara bez praktykowania (13,3%), indywidualna sytuacja (7,4%), zmiana religii (4,4%) oraz rodzina (1,5%). Pojawiły się również pojedyncze uwagi, takie jak: Kościół nie nadąża za zmianami na świecie (brak rozwoju, zmiany poglądu na różne sprawy), całkowity brak zainteresowania tematem wiary, przekręty w kościele oraz wymuszanie finansowego wspierania tejże instytucji.

Wykres 5. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Jeśli “tak” to co by skłaniało Pana/Panią do odejścia od instytucji Kościoła? N=135. Pytanie wielokrotnego wyboru.

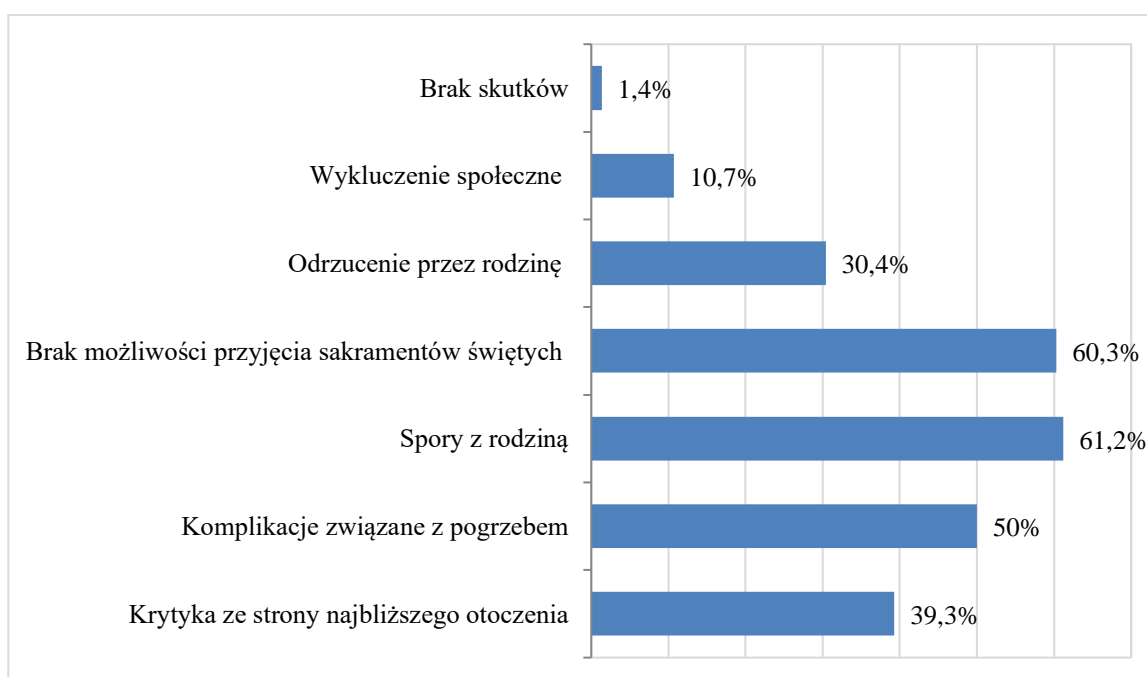

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Odejście od Kościoła dla osoby decydującej się na apostazję według respondentów wywołuje

rozmaite konsekwencje. Dla 61,2% badanych są to spory z rodziną, dla 50% problem stanowi brak możliwości przyjęcia sakramentów świętych (bierzmowanie, małżeństwo, itp.) oraz komplikacje związane z pogrzebem. Badani liczą się również z ewentualną krytyką ze strony najbliższego otoczenia 39,3%, z odrzuceniem przez rodzinę 30,4% oraz z wykluczeniem społecznym 10,7%. 1,4% badanych uważa natomiast, że żadnych skutków tej decyzji nie będzie. Pojedynczy ankietowani wskazują na brak możliwości zbawienia, złe własne samopoczucie, zagrożenie perspektywy Życia Wiecznego.

Wykres 6. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Jakie skutki według Pana/Pani może mieć odejście od Kościoła dla osoby decydującej się na apostazję? N=214. Pytanie wielokrotnego wyboru.

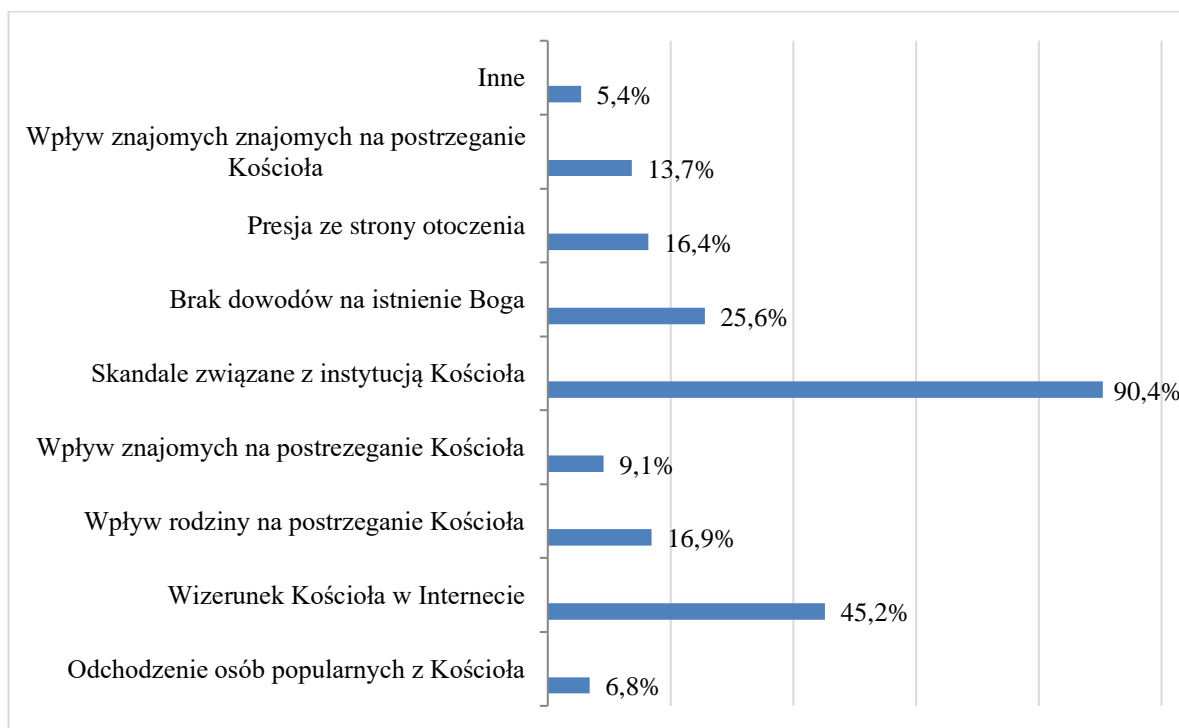

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Jako główny czynnik wpływający na zwątpienie w instytucje Kościoła respondenci podają skandale (90,4%). Sygnalizują również pejoratywny wizerunek w Internecie 45,2%, brak potrzeby wiary (30,1%) oraz brak dowodów na istnienie Boga (25,6%). Na postrzeganie Kościoła z tej właśnie perspektywy 16,7% respondentów podaje wpływ rodziny, a 13,7% znajomych. Na presję ze strony otoczenia wskazuje 16,4% respondentów. Przykład w tej materii dają również osoby popularne, ponieważ 6,8% respondentów wskazuje właśnie na nie. Pojawiły się również pojedyncze uwagi, takie jak: Kościół nie nadąża za zmianami na świecie

(brak rozwoju, zmiany poglądu na różne sprawy), całkowity brak zainteresowania tematem wiary, przekręty w kościele oraz wymuszanie finansowego wspierania tejże instytucji.

Wykres 7. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Jakie czynniki wpływają zdaniem Pana/Pani na zwątpienie w instytucje Kościoła? N=219. Pytanie wielokrotnego wyboru.

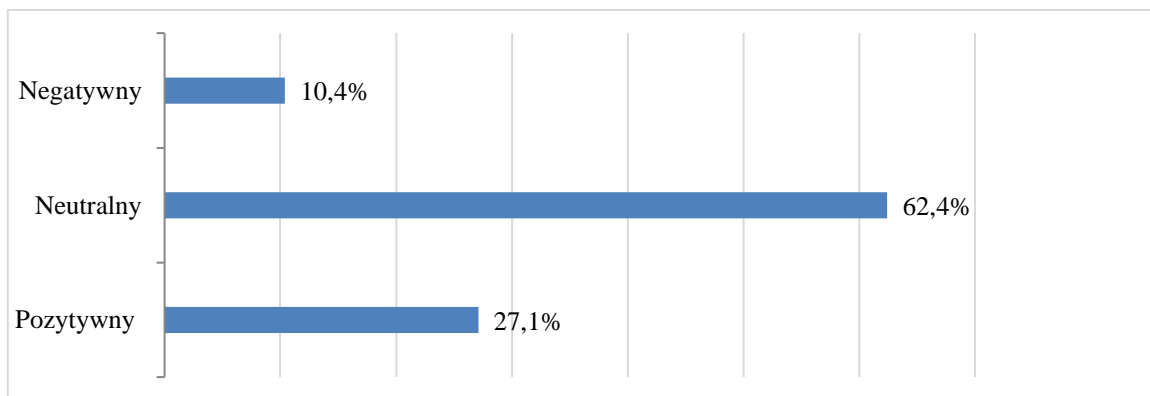
Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

3.3. Stosunek młodych Polaków do apostazji

W kwestii rozważań nad ewentualnym odejściem od instytucji kościoła, 48,6% respondentów w ogóle nie rozważa takiej opcji, a 51,4% bierze ją pod uwagę.

Większość (62,4%) respondentów do aktu apostazji ma stosunek neutralny, 27,1% postrzega to zjawisko pozytywnie, a 10,4% negatywnie.

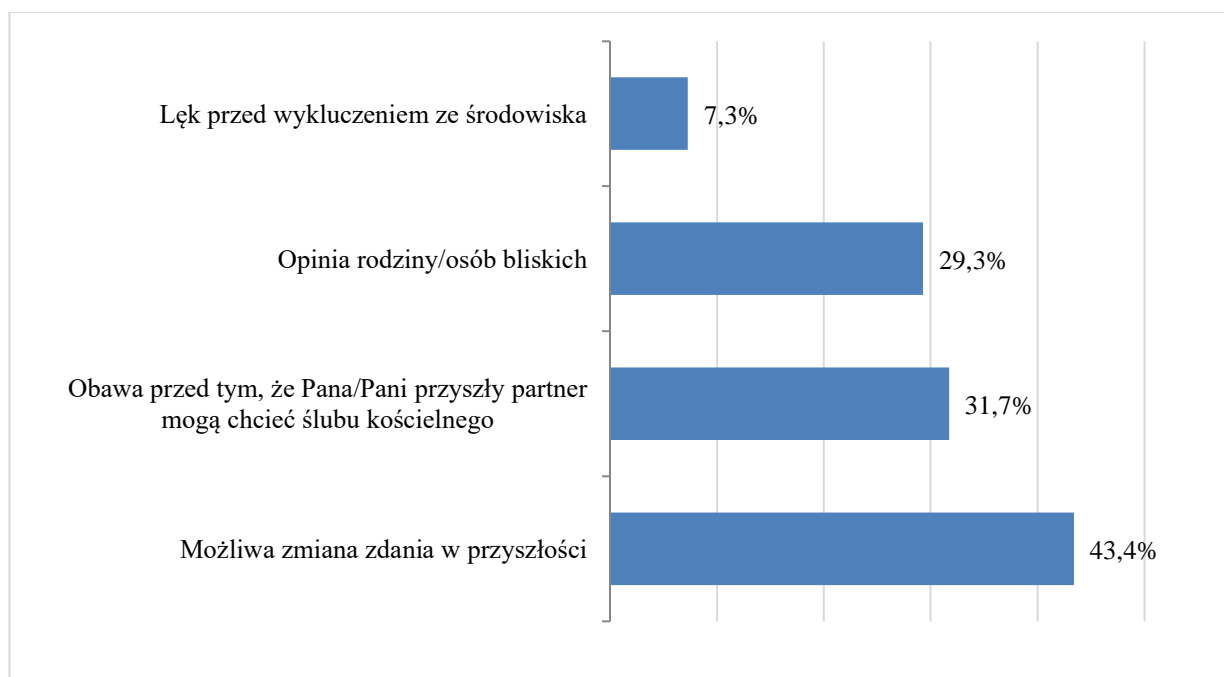
Wykres 8. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Jaki stosunek ma Pan/Pani do aktu apostazji (odstępstwo od wiary)? N=222.

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Niemal połowa (43,4%) ankietowanych rozważających odejście od instytucji Kościoła, nie wyklucza jednak możliwości zmiany decyzji w przyszłości. 31,7% badanych byłoby skłonna to zrobić z obawy, że przyszły partner może chcieć ślubu kościelnego. 29,3% liczy się z opinią rodziny i osób bliskich. Lęk przed wykluczeniem ze środowiska (7,3%) może również spowodować zmianę decyzji w tej kwestii.

Wykres 9. Rozkład częstości odpowiedzi na pytanie: Co mogłoby być czynnikiem, który powstrzymałby Pana/Panią do apostazji? N=205. Pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych

4. Wnioski

Badanie miało na celu eksplorację zjawiska apostazji, opisanie stosunku ludzi do instytucji kościelnej oraz powodów, które skłaniają ich do odejścia od niej. Przedmiotem badania były doświadczenia i opinie młodych Polaków na temat zwątpienia w instytucji Kościoła.

Na podstawie wyników przeprowadzonego badania stwierdzono, że prawie połowa badanych nie uczęszcza do Kościoła i choć większość ankietowanych jest zaangażowanych w wiarę katolicką, to zaangażowanie w udzielanie się w życie społeczne kościoła jest niewielkie. Można więc sądzić, że dla badanych chodzenie do kościoła i angażowanie się w przedsięwzięcia z nim związane, jest zbędne. Można też zauważyć, że odpowiedzi ankietowanych wskazują, np. że rodzina u jednej trzeciej ma średni wpływ na ich wiarę lub u podobnej ilości, że ma duży wpływ, co znaczy, że ludzie często dostosowują się do poglądów rodziny, bądź biorą ich opinie pod uwagę. Jedyne pozostała część ankietowanych (co daje również jedną trzecią) odpowiedziała, że rodzina nie ma wpływu lub ma znikomy.

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że najczęstszą przyczyną niechęci respondentów do Kościoła są liczne skandale i powiązania z polityką. Analiza wykazała, że znaczny odsetek respondentów deklaruje brak potrzeby uczęszczania do kościoła, a także całkowity brak wiary. Z badań wynika, że największy wpływ na postrzeganie Kościoła przez respondentów mają osoby najbliższe.

Badani są podzieleni w kwestii odejścia od kościoła, a odejście od instytucji Kościoła rozważa ponad połowa ankietowanych. Analizy pokazują, że stosunek młodych biorących udział w badaniu jest głównie neutralny. Wskazywanym przez ankietowanych najczęściej powodem, który miałby powstrzymać ich od apostazji była możliwa zmiana zdania w przyszłości. Powodami, które również występowały często były obawy przed tym, że przyszły partner może chcieć ślubu kościelnego, a także strach przed negatywnym osądem rodziny oraz osób bliskich.

Bibliografia

- CBOS (2020). *Religijność Polaków w ostatnich 20 latach*. Komunikat z badań. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej.
- CBOS (2021). *Religijność młodych na tle ogółu społeczeństwa*. Komunikat z badań. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej.
- CBOS (2022). *Dlaczego Polacy odchodzą z Kościoła*. Komunikat z badań. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej.
- CBOS (2022). *Polski pejzaż religijny - z dalekiego planu*. Komunikat z badań. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej.
- CBOS (2022). *Postawy wobec obecności religii i Kościoła w przestrzeni publicznej*. Komunikat z badań. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej.
- Jagiełło, P., „*Apostazja od katolicyzmu w prawie kanonicznym i polskim*”, Uniwersytet Wrocławski, Praca naukowa finansowana ze środków budżetowych na naukę w latach 2015– 2019 jako projekt badawczy w ramach programu pod nazwą „Diamentowy Grant”, Wrocław 2019.
- Syryjczyk, J.W., *Apostazja od wiary w świetle przepisów kanonicznego prawa karnego. Studium prawno-historyczne*, Warszawa 1984.

